

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Taal en participatie in de wijk

Handreiking voor gemeenten

Inhoudsopgave

1. Migranten in de wijk: meedoen en meepraten	4
Waarom wijkgericht werken?	6
Welke wijkbewoners wilt u bereiken?	8
Wat zijn succesfactoren van de wijkgerichte aanpak?	10
2. In zeven stappen naar wijkgericht werken	14
Voor u begint...	14
Stap 1: Breng de potentiële kandidaten in kaart	15
Stap 2: Kijk wat de gemeente al doet op aanpalende terreinen	16
Stap 3: Zoek de actieve organisaties in de wijk	17
Stap 4: Kijk wat er al gebeurt in de wijk	17
Stap 5: Tijd om keuzes voor methodiek te maken	17
Stap 6: De daad bij het woord: uitvoering van de plannen	20
3. Methoden om wijkgericht te werken	22
Methode 1: Netwerken met organisaties in de wijk	22
Methode 2: Huisbezoeken	26
Methode 3: Werving door ambassadeurs	29
Methode 4: Nederlands leren en kinderopvang met VVE	31
Methode 5: Nederlands leren én participeren	33

Migranten in de wijk: meedoen en meepraten

De Nederlandse taal leren is een belangrijke eerste stap om te participeren en te integreren in onze samenleving. Maar het is voor gemeenten niet eenvoudig om mensen te bereiken die geen Nederlands spreken en die niet verplicht zijn om in te burgeren. Het gaat bijvoorbeeld over migranten van de eerste generatie en vrouwen met kinderen.

De beste manier om deze groep migranten met een taalachterstand te bereiken en te motiveren om Nederlands te leren is via organisaties in de wijk. Bijvoorbeeld via de school van hun kinderen, de moskee of het buurthuis. Daarmee maakt u gebruik van organisaties en initiatieven die er al zijn en die vaak al contact hebben met de mensen die u wilt bereiken. Dat is de gedachte achter wijkgericht werken. Bovendien kan er in de wijk een olievlékwerking ontstaan als burens met eigen ogen zien dat het leven meer perspectief biedt als je Nederlands spreekt.

Ook in tijden van afnemende budgetten en een aangekondigde stelselwijziging van inburgering loont een wijkgerichte aanpak voor migranten met een taalachterstand. Uiteindelijk kan participeren in de wijk de opmaat vormen naar participeren op de arbeidsmarkt.

Alkmaar, Almelo, Leeuwarden, Leiden, Roermond, Schiedam, Utrecht en Zoetermeer experimenteren sinds 2009 met inburgeren in de wijk. De gemeenten laten mooie resultaten zien. Bewoners zijn actiever en kunnen zich beter redden. Ze hebben meer contacten, zijn minder onzeker op straat en zijn daardoor zelfstandiger. Sommigen hebben inmiddels een baan, anderen doen vrijwilligerswerk in de buurt en ouders komen naar de ouderavond.

De acht gemeenten zijn daarbij allen verschillend te werk gegaan, zowel qua aanpak, intensiteit als beoogde doelen. Hun ervaringen zijn gebundeld in deze handreiking en worden beschikbaar gesteld voor kennisdeling met andere gemeenten. Maar ook maatschappelijke instellingen werkzaam in wijken en buurten waar veel migranten wonen, hebben baat bij deze handreiking.

Aansluitend bij deze handreiking zijn er gedetailleerde werkbeschrijvingen van gemeenten beschikbaar via de website: www.rijksoverheid.nl/wijkgerichte-inburgering. De voorbeelden die op de website verder zijn uitgewerkt herkent u aan ↴

Leeswijzer

Op basis van de vele voorbeelden die in diverse gemeenten ontwikkeld zijn, wil het ministerie van BZK gemeenten met deze brochure een handreiking bieden voor het bevorderen van taal en participatie in de wijk. In hoofdstuk 1 wordt kort beschreven waarom wijkgericht werken een goede aanpak is om migranten met een taalachterstand te bereiken en te motiveren om Nederlands te leren en welke factoren tot een succes leiden. Ook wordt in dit hoofdstuk beschreven welke bewoners de gemeente het beste kan bereiken met wijkgericht werken. Hoofdstuk 2 beschrijft de zeven stappen die u kunt doorlopen om tot een wijkgerichte aanpak voor taal en participatie te komen. Als u al gestart bent, kunt u dit hoofdstuk als een checklist gebruiken. Aansluitend bevat hoofdstuk 3 een vijftal methoden die u kunt toepassen bij de participatie van migranten met een taalachterstand. De voorbeelden beschreven in de handreiking laten zien hoe gemeenten hiermee omgaan. De handreiking zelf is beknopt en is vooral bedoeld als wegwijzer die toegang biedt tot een grote hoeveelheid achterliggende informatie over beleid, methoden en vraagstukken.

1. Meer participatie en integratie in de wijk

De wijkgerichte aanpak voor taal en participatie richt zich vooral op migranten die niet verplicht zijn om in te burgeren maar wel baat hebben bij een taal- of inburgeringstraject. Met wijkgericht werken kan de gemeente hen bereiken en overtuigen van het nut om Nederlands te leren. Het is de bedoeling dat migranten beginnen met meedoen in de wijk en uiteindelijk wellicht aan het werk kunnen. Taalverwerving en vergroten van de leefwereld leidt tot zelfredzaamheid. Het mes snijdt echter aan twee kanten: bewoners die meer meedoen dragen ook bij aan de leefbaarheid in de wijk.

In dit hoofdstuk vindt u antwoord op de volgende vragen:

- Waarom is wijkgericht werken een bruikbare methode voor gemeenten?
- Welke bewoners wil de gemeente bereiken met wijkgericht werken?
- Welke factoren maken wijkgericht inburgeren tot een succes?

Waarom wijkgericht werken?

Er zijn vijf redenen voor een gemeente om te kiezen voor de methode 'wijkgericht werken' om de participatie en integratie van migranten te bevorderen.

1. Contact met moeilijk bereikbare groepen

In sommige buurten wonen relatief veel migranten die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen. Het gaat bijvoorbeeld om moeders met kinderen of oudere migranten die niet (meer) arbeidsplichtig zijn. Ze betrekken zich onvoldoende bij

het onderwijs van het kind, kunnen zich niet zelfstandig redden of mogen geen contacten leggen. Ze zien soms niet de urgentie of kennen de mogelijkheden niet om hier iets aan te veranderen. Ze gaan daarom niet uit zichzelf langs bij het inburgeringsloket van de gemeente. Met wijkgericht inburgeren kan de gemeente actief op zoek gaan naar bewoners met een taalachterstand en hen motiveren om Nederlands te leren.

2. Meer participatie

Nederlands spreken is een voorwaarde voor de meeste banen, voor een gesprek over de schoolprestaties van je kind, voor het volgen van een beroepsopleiding, voor een bezoek aan de huisarts en voor een kopje thee bij de buurvrouw. Kortom: Nederlands spreken vergroot de kansen op maatschappelijke participatie. Soms is er meer aan de hand dan alleen een achterstand op de Nederlandse taal. Mensen zijn werkloos, hebben schulden of problemen met het opvoeden van hun kinderen. Die combinatie van problemen vraagt om een integrale aanpak van de gemeente. Wijkgericht inburgeren is een instrument waarmee meerdere afdelingen van de gemeente samen met organisaties in de wijk burgers kunnen stimuleren om zich actiever op te stellen in de wijk.

3. Meer cohesie in de wijk

Contact met burens, vriendschappen en een helpende hand uitsteken bij het straatfeest. Deze aspecten van de sociale samenhang in een wijk hangen sterk samen met het spreken van dezelfde taal. Daarom draagt Nederlands leren bij aan meer samenhang in een wijk.

4. Aansluiten bij bestaande initiatieven

Er gebeurt veel in een wijk. Bewoners bezoeken spreekuren, maken gebruik van voorzieningen in de wijk, zijn lid van een vereniging, ze bieden burenhulp, verrichten vrijwilligerswerk en organiseren feesten of activiteiten. Als de gemeente de bestaande initiatieven in een wijk kan benutten, vergroot dat de effectiviteit omdat aangesloten wordt op succesvolle benaderingswijzen of veel bezochte activiteiten. De organisaties in de wijk merken als eerste of iemand een taalachterstand heeft. Ze kennen de persoon in kwestie en weten hoe ze hem of haar kunnen motiveren om Nederlands te leren. Ze kunnen ook helpen met een taaltraject dat past in iemands levensfase.

5. Meer doen met minder geld

Door de bezuinigingen – onder andere op het participatiebudget – kijken gemeenten extra kritisch waar ze hun geld aan besteden. Dat noodzaakt meer dan ooit tot het afstemmen van (interne) budgetten, beleidsplannen en de subsidiestromen in een wijk. Samenwerken met de wijk helpt bij een effectievere besteding van het budget. De kunst om met minder geld bewoners te bereiken vraagt om een gezamenlijke afweging van investering op de keuze van doelgroepen en de inzet van instrumentarium.

Kortom

Bij wijkgericht werken gaat het erom maatschappelijke organisaties en wijkbewoners verantwoordelijk te maken voor de participatie van migranten in de samenleving. Met wijkgericht werken kan de gemeente meer mensen benaderen en overtuigen om Nederlands te leren. Het brengt de gemeente letterlijk en figuurlijk dichterbij de bewoners in de wijk.

Aansluiten bij lopende activiteiten in de wijk is niet alleen logisch, het kan ook geld besparen. Bovendien kan er in de wijk een olievlekwerking ontstaan als burens met eigen ogen zien dat het leven net iets gemakkelijker wordt als je Nederlands spreekt. Het resultaat is: actievere bewoners die zichzelf beter redden. Ze gaan op zoek naar werk, een opleiding, verrichten vrijwilligerswerk en bezoeken de ouderavond op school.

Welke wijkbewoners wilt u bereiken?

Migranten die werken of werkzoekend zijn en de Nederlandse taal (nog) niet voldoende beheersen, worden via hun werkgever of via het werkplein gemotiveerd om de Nederlandse taal te leren. Deze handreiking gaat over wat u kunt doen om migranten te bereiken die niet arbeidsplichtig zijn. Deze groep is vooral gericht op de directe omgeving: de buurt of wijk. Het gaat bijvoorbeeld om moeders met jonge kinderen, eerste generatie gastarbeiders en sommige uitkeringsgerechtigden. Ze zijn niet verplicht om Nederlands te leren, maar ze zijn er wel bij gebaat om de taal te spreken. Om niet-arbeidsplichtige migranten te overtuigen van het nut om Nederlands te spreken, kan de gemeente contact met hen zoeken via organisaties in de wijk. In hoofdstuk 2 en 3 leest u meer over samenwerken met de organisaties in een wijk. Het figuur op pagina 9 geeft een voorbeeld hoe u de doelgroep kunt bepalen.

Migranten

Arbeidsplichtige migranten

Kenmerken

Werkende nieuwe Nederlanders die de taal (nog) niet voldoende beheersen.

Nieuwe Nederlanders met perspectief op werk, die de Nederlandse taal (nog) niet voldoende beheersen.

Europese arbeidsmigranten die de Nederlandse taal niet beheersen

Bij deze doelgroep is vaak niet alleen sprake van taalachterstand maar bijvoorbeeld ook van achterstand op het gebied van inkomen en sociale contacten. Vaak is economische zelfstandigheid niet het primaire doel, wel een stap verder op de participatieladder.

Oudere vrouwen met uithuzige kinderen. Deze groep leeft over het algemeen geïsoleerd en richt zich vooral op eigen gezin en huishouden. De vrouwen komen nauwelijks buiten de eigen buurt. Zij zijn vaak laagopgeleid en slecht geïnformeerd over inburgering. Verder zijn de vrouwen vaak onzeker over de eigen mogelijkheden en kansen. Wanneer zij wel taalonderwijs willen volgen, doen zij dit vaak vooral voor de sociale contacten.

Huwelijksmigranten, jongere vrouwen met schoolgaande kinderen. Zij zijn gericht op het eigen gezin en de eigen wijk. Een deel wil op termijn echter wel gaan werken en is gemotiveerd om taalonderwijs te volgen. Hierbij spelen de belangen van het kind een grote rol.

(Oudere) mannen die niet arbeidsplichtig of werkzoekend zijn. De mannen in deze groep zijn vaak sterk gericht op de eigen groep en zien niet altijd de noodzaak om beter/Nederlands te leren.

Bereiken via:

Zijn vaak niet aan de wijk gebonden. De wijkgerichte aanpak is daarom minder geschikt. Deze doelgroep is via de werkgever, het uitzendbureau of via UWV werkplein te bereiken en te motiveren voor het voldoende beheersen van de taal. Een specifieke doelgroep met bepaalde herkomst kunt u ook bereiken via de eigen kerngemeenschap of eigen vereniging.

Door met deze instellingen samenwerking te zoeken ontstaat er gelegenheid om doelgroepen te mobiliseren.

Deze personen zijn vaak aangewezen op de wijk en maken gebruik van de daar gevestigde voorzieningen. De wijkgerichte aanpak om de migranten te motiveren voor een taaltraject is dan ook van toepassing.

U kunt deze groep bereiken via hun eigen omgeving, namelijk in hun buurt of moskee. Voor een (jongere) migrantenmoeder is dat de school van de kinderen, het consultatiebureau of het moedercentrum, kinderen, het consultatiebureau of het moedercentrum. Ook (studerende) kinderen (te bereiken via school, beroepsopleiding of studentenverenigingen) kunnen als tussenpersoon een belangrijke rol spelen bij het overtuigen van hun ouders.

Wat zijn succesfactoren van de wijkgerichte aanpak?

De pilotgemeenten Alkmaar, Almelo, Leeuwarden, Leiden, Roermond, Schiedam, Utrecht en Zoetermeer zijn enkele van de gemeenten die u zijn voorgegaan: zij hebben een wijkgerichte aanpak gerealiseerd voor taal en participatie. De acht gemeenten hebben een eigen aanpak, maar ze benoemen dezelfde succesfactoren.

• **Speel in op gezamenlijke belangen**

Wijkgericht werken bestaat voor het grootste deel uit samenwerken met organisaties in de wijk. Die samenwerking is vooral succesvol als de gemeente en de organisatie in de wijk er gezamenlijk belang bij hebben dat een migrant Nederlands leert spreken. Bijvoorbeeld: het consultatiebureau adviseert ouders om Nederlands te leren omdat het beter is voor het kind. Of een huisarts wil zijn patiënt met depressieve klachten stimuleren om Nederlands te praten zodat hij contacten kan leggen. Voorbeelden van organisaties waar u mee kunt samenwerken:

(basis)school/ brede school/ ouderkamer	migrantenorganisatie	wijkcoördinator/ straatcoach/
consultatiebureau/ centrum voor jeugd en gezin	wooncorporatie	werkgever/ ondernemer (voor stages)
huisarts/ gezondheids- en zorginstellingen	buurthuis/ welzijnswerk/ moedercentrum/ vadercentrum	vereniging (sport/speeltuin/ ouderen/etc)
kinderopvang/ peuterspeelzaal/vve	vrijwilligerscentrale/ -bank	re-integratie en SW-bedrijf
moskee/ kerk		taalaanbieder / ROC

• **Ga er op af**

De wijkgerichte aanpak vraagt om een outreachende aanpak. Niet vanachter een bureau het werk verrichten en wachten tot iemand zich aanmeldt voor een taal cursus, niet alleen via e-mail communiceren, maar zelf de wijk in gaan en praten met bewoners en organisaties. Dan hoort u wat er speelt in de wijk, welke vragen en behoeften er zijn en waar de kansen liggen om mensen ervan te overtuigen dat

beheersing van de taal hun leven verbetert. De outreachende aanpak vraagt van de ambtenaar sterke communicatieve vaardigheden, ondernemerschap, creativiteit en doorzettingsvermogen. Ook het team moet een proactieve en vraaggerichte instelling hebben.

Een outreachende werkwijze vraagt om andere competenties van casemanagers en trajectbegeleiders dan de aanbodgerichte aanpak. De gemeente Alkmaar heeft haar ervaringen verwerkt in de handreiking *'Van trajectbegeleider naar participatiecoach'*. ↴

- **Sluit aan bij de leefwereld**

Niet iedere migrant ziet het nut om Nederlands te leren of in te burgeren. Vaak wonen mensen hier al jaren. Ze hebben nooit Nederlands geleerd omdat ze druk waren met jonge kinderen, laaggeletterd zijn, alleen omgingen met mensen uit dezelfde groep, of hard werkten en geen tijd hadden om daarnaast lessen te volgen.

Meedoen in Nederland begint met het spreken van de taal. Inburgeren is niet het doel, maar een middel. Om mensen te overtuigen van het nut om Nederlands te leren kan de gemeente het beste aansluiten bij de intrinsieke motivatie van migranten. Wat winnen zij als ze de taal spreken? Belangrijke redenen om Nederlands te willen leren zijn bijvoorbeeld: een baan, een betere baan, meer zelfstandigheid, meer contacten. Voor ouders met jonge kinderen is Nederlands leren belangrijk om contact te houden met de leefwereld en de onderwijskansen van hun kinderen.

- **Kies voor kansrijke projecten**

Het is belangrijk om haalbare doelen te stellen. Kies daarom voor samenwerking met organisaties die graag meewerken en voor migranten die gemotiveerd zijn om Nederlands te leren. Stel uw doelen niet te hoog. Denk groot, start klein. Een klein succes heeft vaak een groot effect op de motivatie en betrokkenheid van partners in de wijk en in de gemeente. Deel successen daarom met de (interne en externe) partners. Daarmee creëert en behoudt u draagvlak.

- **Creëer draagvlak**

Voor het slagen van wijkgerichte inburgering is het belangrijk voldoende draagvlak te creëren. Zowel bij de bestuurders, als bij de ambtenaren en de uitvoerders.

- a) Betrokken wethouder met visie

Als de wethouder achter het programma staat, krijgt de aanpak meer bekendheid, zowel in de wijk als in de gemeente. Een betrokken wethouder met een duidelijke visie op participatie zorgt voor extra motivatie bij iedereen die meewerkt aan de wijkgerichte aanpak.

b) Overleg met beleidsambtenaren en uitvoerders

Houdt beleidsafdelingen en uitvoeringsorganisatie op de hoogte van proces, voortgang en resultaten. Dat zorgt voor betrokkenheid en commitment. Het is geen eenrichtingsverkeer: luister naar wat de uitvoerders te zeggen hebben, maak gebruik van hun ideeën en tips en vertel hen wat u ermee gedaan heeft. Het zijn uw interne ambassadeurs die een belangrijke rol spelen bij het vergroten van draagvlak binnen de gemeente. De ambassadeurs kunnen de visie op participatie en wijkgericht werken uitdragen en natuurlijk vertellen over de successen.

- **Zorg dat de randvoorwaarden duidelijk zijn**

Participatie door wijkgericht werken is een nieuwe werkwijze binnen veel gemeenten. Dit vraagt – vooral in de beginfase – veel tijd. Zorg daarom dat de randvoorwaarden duidelijk omschreven zijn: het mandaat, het budget en de samenstelling van het team. Pas als de randvoorwaarden duidelijk zijn, weet u welke keuzes u kunt maken. Ook belangrijk is heldere communicatie met partners binnen en buiten de gemeente. Zorg dat iedereen weet wat er van hen verwacht wordt en welke resultaten er nagestreefd worden.

- **Help succesverhalen zich te verspreiden**

Mensen overtuigen van het nut om Nederlands te spreken is een kunst. Het is belangrijk om vertrouwen te winnen, te verdienen én te behouden. Dan trekt u mensen wellicht over de streep om Nederlands te leren. Succesverhalen kunnen de drempel naar een taaltraject verlagen. De gemeente kan bijvoorbeeld intermediairs (zie hoofdstuk 3) inzetten die uit eigen ervaring vertellen wat ze erbij gewonnen hebben om de taal te leren. Het negatieve beeld dat potentiële kandidaten kunnen hebben over inburgeren kan een drempel zijn voor de migrant. Leg de focus daarom niet op ‘inburgeren’, maar op het beheersen van de Nederlandse taal en wat de voordelen daarvan zijn.

De gemeente Schiedam organiseerde een 'taalbazaar taal +' in de wijk waar alle mogelijkheden om de Nederlandse taal te leren werden gepresenteerd. Er was muziek, theater, activiteiten voor kinderen en natuurlijk hapjes en drankjes. De wethouder en het lokale wervingsteam waren aanwezig om vragen te beantwoorden en mensen te overtuigen van het nut om Nederlands te leren. 📌

2. In zeven stappen naar wijkgericht werken

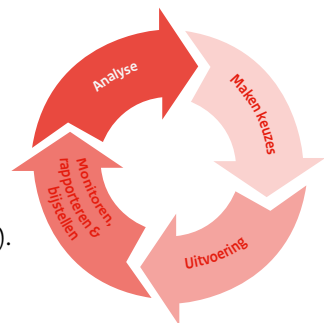
Hoe organiseert u wijkgericht werken? Hoe bereikt u mensen met een achterstand in de maatschappij omdat ze de taal niet spreken? Voor de meeste gemeenten zijn het nieuwe vragen. In dit hoofdstuk staat stap voor stap wat u kunt doen om wijkgericht te werken. De uitkomst van de stappen is afhankelijk van de lokale visie op inburgering, integratie en participatie. Grotere gemeenten zijn vaak al bekend met gebiedsgericht werken. Zij kunnen de informatie in dit hoofdstuk als checklist gebruiken.

Voor u begint...

Voordat u keuzes maakt over welke kandidaten u wilt benaderen, in welke wijk en welke taaltrajecten u op touw wilt zetten, moet u zicht hebben op uw middelen. Hoe groot mag u denken, wat is het budget, hoeveel tijd is er, wat wordt de omvang van het team en wat is uw mandaat. Kortom, zorg voor een stevige basis in de eigen organisatie voordat u begint.

Wijkgericht werken is een continu proces dat uit vier fasen bestaat:

- de huidige situatie analyseren (stap 1, 2, 3, en 4);
- keuzes maken en programma schrijven (stap 5);
- uitvoeren (stap 6);
- monitoren, rapporteren en eventueel bijstellen beleid (stap 7).

De vier fasen overlappen elkaar. De vierde fase (monitoren) geeft u input om het beleid bij te stellen. Wacht niet tot het einde om te onderzoeken of de doelen bereikt zijn. Houdt tijdens de uitvoering een vinger aan de pols: kijk of alle betrokkenen hun tussentijdse doelen bereiken. Dan kunt u bijtijds zien of u de beoogde resultaten gaat behalen.

Stap 1: Breng de potentiële kandidaten in kaart

Welke kandidaten gaat u benaderen voor een taaltraject? U wilt daarvoor twee dingen weten: Welke bewoners hebben problemen om mee te doen omdat ze de taal niet spreken? Welke bewoners zijn voldoende gemotiveerd om vrijwillig Nederlands te leren?

Om antwoord te krijgen op deze vragen kunt u zelf een uitgebreid onderzoek doen of aan organisaties in de wijk vragen wie potentiële kandidaten voor een taaltraject zijn.

- Verzamel informatie over de potentiële kandidaten. Bijvoorbeeld over hun leeftijd, land van herkomst, verblijfsduur, inkomenssituatie, gezinssamenstelling, opleiding, eerdere inburgeringstrajecten. Deze informatie kunt u verkrijgen door:
 - Bestanden te koppelen zoals de gemeentelijke basisadministratie, de Wet Werk & Bijstand, het Informatiesysteem Inburgering (ISI) en eventueel de wijkmonitor. Door de gegevens vervolgens te koppelen aan postcodes, krijgt u een beeld van de buurten of wijken waar veel potentiële niet-Nederlands-sprekenden wonen. U kunt de analyse verfijnen door de gegevens te matchen met bijvoorbeeld gegevens van de schuldhulpverlening of voor- en vroegschoolse educatie (vve).
 - Te praten met maatschappelijke instellingen in de buurt. Zij hebben vaak een goed beeld van de migranten in hun wijk. Zij hebben ook inzicht in de redenen die voor een migrant doorslaggevend kan zijn om Nederlands te leren.
- Verzamel informatie over de motieven van de migranten om te weten wat hen in beweging brengt. Waarom zou iemand zijn taalachterstand aanpakken? U leert over de dagelijkse leefwereld, de wensen en het toekomstperspectief van de doelgroep. U kunt deze informatie verkrijgen door:
 - Vraaggesprekken met maatschappelijke instellingen in de wijk;
 - onderzoek te laten uitvoeren naar beweegredenen om Nederlands te leren. Interviews en groepsgesprekken – bij zowel potentiële als (ex)inburgeraars - zijn daarvoor effectieve instrumenten. Maak het interview niet te lang en gebruik geen moeilijke woorden. Een gestructureerde enquête met veel ruimte voor open vragen werkt het beste. Om zoveel mogelijk potentiële inburgeraars te

betrekken bij het onderzoek is de sneeuwbalmethode handig: ex-inburgeraars gaan op pad om onderzoekskandidaten te werven.

Inburgeringsmarketing in Leeuwarden

De gemeente Leeuwarden beschrijft in de handreiking 'Motivatorenonderzoek als basis voor succesvolle inburgeringsmarketing' een aanpak om de behoeften en belemmeringen van potentiële kandidaten in kaart te brengen. Het onderzoek toont dat vrijwel alle geïnterviewden hun Nederlands graag willen verbeteren met het oog op beter werk, meer zelfstandigheid en meer maatschappelijke contacten. Of ze vervolgens ook echt de stap zouden zetten om deel te nemen aan een taaltraject, hangt volgens het onderzoek af van wat ze moeten betalen voor het taaltraject, een geschikt tijdstip, een locatie in de wijk en de mogelijkheid om zelf te kiezen voor bepaalde onderdelen van de cursus.

Mondelinge enquête in Zoetermeer

De gemeente Zoetermeer heeft een mondelinge enquête afgenomen om de motivatie, wensen en behoeften van inburgeraars te peilen. De enquête bevat 57 vragen over motieven, ervaringen en belemmeringen met betrekking tot de inburgeringscursus en het voor- en natraject daarvan. Het overgrote deel van de geïnterviewden geeft aan dat ze na afloop beter konden deelnemen aan de maatschappij.

Stap 2: Kijk wat de gemeente al doet op aanpalende terreinen

Bestaat er in de gemeente al beleid dat de wijkgerichte aanpak van taal en participatie kan versterken? Op welke andere beleidsterreinen is de wijkgerichte aanpak van toegevoegde waarde? Om te voorkomen dat beleid voor taal en participatie de aansluiting mist met andere beleidsdoelen kunt u een quickscan maken van verwant beleid, zoals de wijkaanpak, re-integratie, educatie, integratie, maatschappelijke ondersteuning en welzijn.

Betrek ook de uitvoeringsorganisatie van inburgering: het inburgeringsteam van intakers en klantmanagers. Heeft u iedereen in de gemeente die zich bezig houdt met verwante onderwerpen in kaart gebracht? Organiseer dan bijvoorbeeld een werkconferentie voor uw collega's. Met een open agenda: dit zijn onze intenties, wat kunnen we voor elkaar betekenen. Dit is een snelle manier om de juiste personen te betrekken bij een integrale aanpak.

Stap 3: Zoek de actieve organisaties in de wijk

Uw wijkgerichte aanpak om mensen te stimuleren Nederlands te leren heeft de meeste kans van slagen als u samenwerkt met actieve organisaties die positief staan ten opzichte van uw plannen. Breng alle organisaties en instellingen uit de wijk in kaart die iets doen met welzijn, onderwijs, wonen of gezondheid. Voorbeelden zijn een brede school, basisscholen waar veel allochtone kinderen zitten, wooncorporaties, migrantenorganisaties, buurthuizen, moedercentra, gezondheidscentrum. Ga met ze in gesprek en probeer antwoord te krijgen op de volgende vragen: hoe staan ze tegenover vrijwillig Nederlands leren? Moedigen ze een taal cursus aan? Zijn ze bereid om mensen te motiveren? Welke invloed hebben zij in de wijk? De antwoorden op deze vragen helpen u kiezen in welke samenwerkingspartners u gaat investeren. In hoofdstuk 3.1 leest u meer over de samenwerking met netwerken en organisaties in de wijk.

Stap 4: Kijk wat er al gebeurt in de wijk

In de wijk gebeurt al een hoop op het gebied van participatie, laaggeletterdheid of taalactivering. Soms drijven die initiatieven op vrijwilligers. De gemeente heeft niet altijd zicht op deze activiteiten. Ook contractpartijen van andere gemeentelijke afdelingen voeren activiteiten uit, bijvoorbeeld in het kader van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs of de Wet maatschappelijke ondersteuning.

Als u de activiteiten in kaart heeft gebracht, kunt u bekijken hoe succesvol ze zijn: hoeveel mensen worden bereikt, wat is het resultaat en is er een meerwaarde. Als u overlap ziet met de wijkgerichte aanpak van inburgering: maak er gebruik van en bundel de krachten om (meer) mensen te bereiken die wellicht Nederlands willen leren.

Digitale kaart in Leeuwarden

In Leeuwarden heeft men een 'sociale boom' gemaakt van alle participatie- en taalactiviteiten in de wijk. Via deze sociale kaart kunnen bewoners en (participatie) coaches de verschillende activiteiten raadplegen. Beschikbaar via www.projectmcc.nl.

Stap 5: Tijd om keuzes voor methodiek te maken

Tot nu toe was u bezig met inventariseren. U weet nu waar de meeste kandidaten wonen, wat hun motieven zijn om Nederlands te leren, welke organisaties u graag helpen en wat voor (taal)activiteiten er al zijn in de wijk.

Nu is het tijd om keuzes te maken, prioriteiten te stellen, doelen te benoemen en gewenste resultaten te formuleren. Dit doet u volgens de SMART(i)-methode. Dus: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden en inspirerend. U kunt de uitkomsten vastleggen in een programma of plan van aanpak. Onthoud wel: wijkgerichte aanpak is maatwerk. U krijgt te maken met verschillende culturen, behoeften, kennisniveaus en situaties. Speel hier flexibel op in.

Zijn de potentiële kandidaten makkelijk te ‘vinden’? Dan hoeft u geen specifieke aandacht te geven aan werving en kunt u ervoor kiezen om te investeren in het inrichten van participatietrajecten in de wijk. Is er wel een probleem met werving dan kiest u voor de kansrijkste methoden om mensen te bereiken. Of wilt u brede kennis en besef van urgentie verspreiden onder alle organisaties in de wijk? In hoofdstuk 3 vindt u die uitgewerkte keuzes zoals ze door de pilotgemeenten zijn uitgevoerd.

Plan van aanpak

Betrek bij het schrijven van het plan iedereen die een rol heeft in de aanpak. Zorg dat zij akkoord zijn voordat u het plan voorlegt voor definitieve goedkeuring. Hiermee zorgt u voor draagvlak tijdens de uitvoering. In het plan van aanpak beschrijft u:

- planning: wie doet wat en wanneer;
- verwachte resultaten: welke resultaten verwachten we wanneer;
- budget: wie leveren budgettaire bijdragen en hoe hoog is het totale budget; levert de cursist zelf een bijdrage;
- evaluatie: wat evalueren we wanneer;
- communicatie: wat rapporteren we wanneer en aan wie.

U kiest:

- de wijk(en) waar u kandidaten gaat werven;
- de kandidaten;
- de initiatieven waar u bij kunt aansluiten;
- de samenwerkingspartners die u helpen met werven;
- de bijdragen van partners aan de samenstelling van maatwerktrajecten;
- de doelen;
- uw team.

Wijkgerichte aanpak op projectbasis of structureel?

U kunt ervoor kiezen om de wijkgerichte aanpak als project op te pakken of juist structureel te verankeren in de organisatie.

- *Structureel*. Als u ervoor heeft gekozen om de wijkgerichte aanpak structureel te verankeren in het gemeentelijk beleid, maak dan van te voren afspraken over de taakverdeling tussen de verschillende beleidsafdelingen. Bepaal in overleg welke doelen nagestreefd worden en welke afdeling de trekkersrol heeft. Als de verantwoordelijkheden helder zijn, is het draagvlak groter. In hoofdstuk 3 ziet u bij methode ‘netwerken’ een uitwerking van een structurele aanpak.
- *Op projectbasis*. Een projectorganisatie heeft voordelen en nadelen. Het voordeel is dat een projectorganisatie gemakkelijker verschillende disciplines (van verschillende afdelingen) bij elkaar kan brengen. Een projectorganisatie kan ook flexibeler inspelen op ontwikkelingen en heeft kortere communicatielijnen dan de structurele variant. Maar, omdat de projectorganisatie geen structureel onderdeel is van de gemeente, maakt het wijkgericht werken wel kwetsbaarder. Zorg er in ieder geval voor dat de opdracht, het mandaat en de resultaten die u wilt bereiken duidelijk geformuleerd zijn.

Do's	
Begin klein. Houd het realistisch. Het is bijvoorbeeld beter te kiezen voor samenwerking met die ene enthousiaste directeur van de brede school dan meteen met het gehele basisonderwijs in een wijk afspraken te maken. Die ene enthousiaste directeur kan wellicht voor een olievlekwerking zorgen.	Probeer niet iedereen te bereiken. Maak keuzes. Concentreer u op de wijk(en) waar de meeste kandidaten wonen. Kies voor een groep die gemotiveerd is, bijvoorbeeld mensen die zichzelf melden voor een taalcursus.
Bundel de krachten met lopende initiatieven die het doel hebben om maatschappelijke achterstanden te verkleinen.	Kies voor groepen die de gemeente heeft aangewezen als prioritair.

De pressurecooker van Leeuwarden

De gemeente Leeuwarden hanteert het instrument ‘pressurecooker’ om wijkpartijen op een efficiënte wijze te betrekken. Bijvoorbeeld bij de verkenning van het vraagstuk, en om gezamenlijk oplossingen te vinden. De ‘pressurecooker’ is een handig hulpmiddel om draagvlak te creëren en afspraken te maken. ↴

Stap 6: De daad bij het woord: uitvoering van de plannen

U gaat de keuzes van stap 5 daadwerkelijk uitvoeren. Dit is een belangrijke fase in uw proces. Hier legt u de basis voor een werkbare uitvoering en een goede communicatie. Het succes van uw plannen valt of staat hiermee.

In de uitvoeringsfase maakt u afspraken met uw samenwerkingspartners. U maakt afspraken over wat zij bijdragen aan:

- het signaleren van taalachterstanden;
- het doorverwijzen naar taaltrajecten;
- de inrichting van de trajecten
- de voorwaarden, bijvoorbeeld training van de medewerkers.

Overdracht en backoffice

Voorkom dat mensen die u over de streep heeft getrokken om Nederlands te leren, afhaken door lange wachttijden of bureaucratie. Zorg daarom voor een goede overdracht en richt de backoffice adequaat in. Als mensen zich aanmelden voor een taaltraject – of door een wijkorganisatie worden aangemeld - reageer dan direct. Of laat de kandidaten weten wanneer ze iets van u horen.

Beschrijf in een plan wat er moet gebeuren als een kandidaat zich aanmeldt: wie doet wat en binnen welke termijn. Bespreek het proces met de mensen die de front- en backoffice bemannen. Zij zien meteen of de werkwijze haalbaar is. Door dit plan samen met de uitvoerders op te stellen, creëert u draagvlak. Zorg ook dat de backoffice altijd op de hoogte is van intensievere acties om kandidaten te werven voor een taaltraject. Zo kunnen zij zich voorbereiden op een drukke tijd en wachtlijsten voorkomen.

Communicatie

Communicatie is een belangrijk element in deze fase van de realisatie. Houd de partners op de hoogte van de voortgang. Houd de aandacht vast. Deel snel de eerste resultaten. Er zijn verschillende manieren om contacten te onderhouden: nieuwsbrieven, een telefoontje om bij te praten. Doe niet alles per e-mail. Ga regelmatig langs in de wijk.

De gemeente Utrecht stuurt regelmatig een nieuwsbrief naar partners in de wijk. Daarin maken ze melding van successen en van nieuwe activiteiten. ↴

Do's	
Vertrouw op de expertise van de ander	Houd niet vast aan papieren plannen als de praktijk om een andere oplossing vraagt. Blijf flexibel.
Vraag alle samenwerkingspartners om hun verwachtingen uit te spreken. Maak duidelijk welke resultaten u wanneer wilt behalen en zorg voor een heldere taakverdeling.	Wees bereikbaar en onderhoud contact.

Festival in Leiden

De gemeente Leiden heeft met 'Taal in Noord' geïnvesteerd in professionals in de wijk die contacten hebben met inburgeraars. 'Taal in Noord' organiseerde een festival, een conferentie van de brede school en docenten- en ouderbijeenkomsten. ↴

Stap 7: Monitoren: bent u nog op de goede weg?

Houd de vinger aan de pols tijdens de uitvoering van uw programma. Stel uw werkwijze tijdig bij als de verwachte resultaten uitblijven. De beste manier om op de hoogte te blijven is om zelf de wijk in te gaan en te praten met de partners die kandidaten werven en taaltrajecten opzetten.

U kunt ook een klankbordgroep van kandidaten instellen. Zij kunnen u laten weten of er iets stagneert in het proces. Focus niet alleen op kwantiteit (hoeveel kandidaten zich melden), maar ook op de kwaliteit (participeren ze in de wijk, maken ze het taaltraject af en stromen ze door naar een vervolgtraject).

Denk van te voren na over wat (welke resultaten) u wilt rapporteren, hoe (in welke vorm), wanneer en aan wie (partijen in de wijk, eigen gemeente, gemeenteraad).

3. Methoden om wijkgericht te werken

Er zijn verschillende manieren om met een wijkgerichte aanpak migranten met een taalachterstand te werven voor een taaltraject en zo de participatie te bevorderen. De gemeente kan samenwerking zoeken met organisaties in de wijk, zoals de school of de moskee. De gemeente kan ook zelf de deuren langsgaan om bij mensen thuis te vragen waar ze behoefte aan hebben. Een andere wijkgerichte methode is om taalles te koppelen aan vrijwilligerswerk. In dit hoofdstuk leest u over vijf methoden om de wijk te benutten voor het bereiken van mensen en om de participatie te bevorderen. Deze zijn voortgekomen uit de werkwijzen van de acht pilotgemeenten. Ze zijn dus niet uitputtend.

Methodie 1: Netwerken met organisaties in de wijk

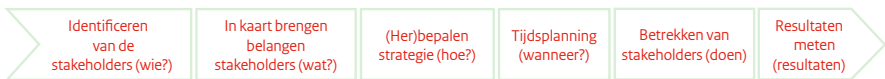
Een netwerk is een web van formele en informele organisaties in de wijk. Dat kunnen professionele dienstverleners zijn, maar ook buurtbewoners die een activiteit opzetten. De gemeente kan de bestaande netwerken in de wijk gebruiken om bewoners te bereiken. Deze netwerkbenadering is de belangrijkste en meest effectieve methode van wijkgericht werken.

Organisaties in de wijk die interessant zijn voor uw netwerk zijn: migrantenorganisaties, basisscholen, welzijnsorganisaties, wooncorporaties, gezondheidszorginstellingen en (vrijwillige) taalcoaches. De meeste organisaties hebben al contact met mensen die geen of gebrekkig Nederlands spreken. Zij kunnen u helpen met informatie over de

wijkbewoners en u ondersteunen om mensen te werven voor taaltrajecten. De organisaties in uw netwerk kunnen ook helpen om taaltrajecten te bedenken die passen in het leven van de doelgroep. Want hoe beter het taaltraject aansluit bij iemands behoefte, des te lager de drempel om de Nederlandse taal te leren. Zo zou een basisschool taalles aan moeders kunnen helpen organiseren terwijl hun kinderen op school zitten.

Hoe legt u contact met organisaties in de buurt?

Begin met een stakeholderanalyse: welke organisaties zijn er in een wijk, welke rol spelen ze en hoe zouden ze kunnen helpen om mensen te motiveren om Nederlands te leren. Een stakeholderanalyse bestaat uit de volgende zes stappen:

1. Een stakeholderanalyse begint met het benoemen van de organisaties in de wijk. Dit is geen eenmalige actie omdat de stakeholders zullen veranderen.
2. Om de belangen van de stakeholders in kaart te brengen stelt u de vragen:
 - Hoe staat de stakeholder tegenover taaltrajecten en inburgeren? Positief of negatief?
 - Hoe belangrijk is de stakeholder voor het realiseren van uw doelstellingen? Welke invloed heeft hij?
3. Om een strategie te bepalen om de stakeholders te kiezen en te benaderen heeft u antwoord nodig op de volgende vragen:
 - Heeft de organisatie er baat bij als haar doelgroep beter Nederlands spreekt?
 - Hoe kunnen stakeholders vorm geven aan de wijkgerichte aanpak?
 - Wie zijn de sleutelfiguren binnen de wijk? Wanneer en hoe betreft u ze bij het proces?
4. Op basis van de strategie maakt u een planning. Daarin beschrijft u wanneer u welke resultaten verwacht en hoe u dat gaat aanpakken.
5. Vraag de stakeholders wat zij willen bijdragen en welke rol zij kunnen spelen om mensen naar een taaltraject te begeleiden. Zoek daarbij naar de gedeelde belangen. Bijvoorbeeld: het consultatiebureau adviseert de ouders Nederlands te leren zodat ze beter over de ontwikkeling van het kind kunnen communiceren. Of de wooncorporatie wil met de bewoners van een flatgebouw praten over renovatie.

6. In de laatste stap bepaalt u hoe u de resultaten gaat meten. Het is belangrijk om te blijven monitoren of de stakeholders nog op één lijn zitten met elkaar en met de gemeente. En u wilt natuurlijk weten of uw aanpak succes heeft; of mensen zich ook echt aanmelden voor een taaltraject.

Een uitgebreide beschrijving kunt u nalezen in het ‘instrument stakeholderanalyse’ op de website www.rijksoverheid.nl/wijkgerichte-inburgering.

Rol van de gemeente

De gemeente speelt een actieve rol in de netwerkbenadering en benut daarvoor de verschillende soorten relaties met partners. Deze is gericht op het gezamenlijk onderkennen en oplossen van vraagstukken. Met sommige organisaties heeft de gemeente echter ook directe financiële relaties. Deze subsidierelatie kan benut worden om nadere afspraken te maken over de activiteiten van de partner.

Duurzaam samenwerken in Roermond

De gemeente is regisseur en opdrachtgever, de instelling is aanbieder en opdrachtnemer. Partijen worden aangesproken op hun rol en verantwoordelijkheid ten aanzien van taal en participatie. Je gezicht laten zien is een belangrijke voorwaarde voor de gemeente. Aanwezigheid in de wijk en aanwezig zijn bij bijeenkomsten, overleggen en activiteiten in de wijk is essentieel gebleken voor het slagen voor het werven van migranten. ↴

Do's

Zoek het gezamenlijke belang van de partner en de gemeente. Benadruk de win/win-situatie.

Zorg dat de partners het centrale telefoonnummer kennen (voor stakeholders en vrijwillige inburgeraars).

Bied partners cursussen aan om meer te leren over bijvoorbeeld interculturaliteit.	Geef partners het vertrouwen en de tijd om samen te werken. Intervenier niet te snel.
Maak er geen eenmalige exercitie van. Blijf investeren in de relaties met partners en bedank ze regelmatig, bijvoorbeeld met een telefoontje of een bloemetje. Vier successen samen met uw partners.	Vermoei partners niet met wet- en regelgeving.

Wat zijn de resultaten van de netwerkbenadering?

Na bijna drie jaar wijkgerichte aanpak zijn de pilotgemeenten enthousiast. Ze hebben partners in de wijk die helpen bij het benaderen van migranten met een taalachterstand. Die bundeling van krachten in de wijk geeft de gemeente meer mogelijkheden om de participatie te bevorderen.

Gemeenten die ervoor kozen om het netwerk in de wijk te gebruiken om mensen te benaderen voor taaltrajecten vinden de netwerkbenadering arbeidsintensief, maar de moeite waard: ze hebben burgers met een taalachterstand weten te bereiken en het is ze gelukt om participatie-activiteiten in de wijk met elkaar te verbinden.

Hoe succesvol de netwerkbenadering is, merkt u aan het aantal doorverwijzingen naar taaltrajecten en het aantal mensen dat zichzelf meldt voor een taaltraject.

Conferentie in Alkmaar

Alkmaar organiseerde een conferentie voor de partners in de wijken. Daar spraken ze over het belang van Nederlands leren, ze informeerden elkaar over werkwijzen en maakten afspraken over: empowering, wervingsmethoden, bevorderen samenhangend aanbod, de rol van migrantenorganisaties en de interculturalisatie van instellingen. ↴

Doorverwijzen in Roermond

In de gemeente Roermond heeft het wijkteam dat bestaat uit professionals van verschillende domeinen (wonen – jeugd – welzijn – migrantenorganisaties – kinderopvang – gezondheidszorg en nog vele anderen) vrijwillige inburgeraars doorverwezen naar taaltrajecten. ↴

Methode 2: Huisbezoeken

Bij huisbezoeken krijgt een bewoner thuis bezoek van bijvoorbeeld een maatschappelijk werker, de wooncorporatie of een vrijwilliger. Met deze persoonlijke benadering kunt u de bewoner informeren over een taal cursus of andere activiteiten die in de wijk plaatsvinden (gericht op participatie). Daarnaast kan de gemeente een beter beeld krijgen van de redenen waarom iemand (niet) zou deelnemen aan taaltrajecten. Soms ontstaat er openheid door eerste hulp bij een praktisch probleem zoals een lekkende kraan. Daarna kan het gesprek over maatschappelijke participatie plaatshebben.

Hoe geeft u invulling aan huisbezoeken?

Een huisbezoek kan zich beperken tot een gesprek over de Nederlandse taal (smalle aanpak), maar ook over andere maatschappelijke problemen waar iemand mee worstelt, bijvoorbeeld problemen met werk, wonen, onderwijs, veiligheid of gezondheid (brede aanpak). Ook het welzijnswerk organiseert soms huisbezoeken.

De gemeente kan op de huisbezoeken van het welzijnswerk aansluiten door de welzijnswerker een aantal vragen mee te geven over de behoefte om Nederlands te leren. Maak goede afspraken over de terugkoppeling.

De gemeente kan de huisbezoeken laten uitvoeren door vrijwilligers, mensen die werkervaring opdoen of door professionals zoals maatschappelijk werkers of opbouwwerkers. Gebruikt u gegevens uit de gemeentelijke basisadministratie om mensen te selecteren voor een huisbezoek? Of gaat u langs bij een hele straat, flatcomplex of buurt?

U kunt ervoor kiezen om huisbezoeken aangekondigd of onaangekondigd doen.

De wooncorporatie of de woonconsulent kan een belangrijke samenwerkingspartner zijn.

T3 in Alkmaar

In de gemeente Alkmaar loopt een project om in verschillende wijken bewoners te benaderen die (nog) niet participeren in de buurt. Met dit 'T3-project' wil Alkmaar kwetsbare groepen maatschappelijk sterker maken (toerusting) en het aanbod van instellingen toegankelijker maken voor migranten (toegankelijkheid). Het ontmoetingspunt in de wijk is de schakel tussen deze twee processen (toenadering).

Om de bewoners zo goed mogelijk te bereiken gaan een ouderenadviseur, consulenten en geschoolde 'bezoekvrouwen' langs de deuren om te horen wat bewoners nodig hebben om te participeren. Soms zijn er problemen die eerst opgelost moeten worden, soms is er een taalachterstand. Of bewoners missen activiteiten die hen aanspreken. Het team probeert alle belemmeringen om mee te doen aan een taaltraject weg te nemen. ↗

Frontlijnteam in Leeuwarden

In Leeuwarden bezoekt een Frontlijnteam bewoners in de wijk met vragen over de wensen en belemmeringen van de bewoners. Het Frontlijnteam is gericht op participatie in brede zin, waarbij taalachterstand een belangrijke factor is.

De frontlijnwerker is een professionele generalist die kan terugvallen op een team dat bestaat uit werkers met verschillende deskundigheden. De wijkbewoner heeft contact met één vaste frontlijnwerker. Als een bewoner kampt met een bepaald probleem waar de eigen frontlijnwerker geen kennis over heeft, dan vraagt de frontlijnwerker advies aan zijn gespecialiseerde collega's. Met die kennis kan de vaste frontlijnwerker 'zijn' bewoners weer verder helpen. Zo ontstaat een integrale benadering met één gezicht. Op de website vindt u de brochure over de methode. ↴

Do's	
Spreek niet over inburgering, maar over taal.	Leg geen verplichtingen op bij vrijwillige inburgeraars tijdens huisbezoek.
Plan de huisbezoeken 's middags of 's avonds in. U heeft dan de meeste kans de bewoner te bereiken.	Verweef de huisbezoeken voor taal en participatie in bestaande voordeur- of multiprobleem gezinsaanpak.
Stuur uw huisbezoekers niet zonder training op pad. Train ze in gesprekstechniek en interculturele kennis. Organiseer begeleiding voor vrijwillige huisbezoekers zodat ervaringen gedeeld worden.	Bel na een korte periode met de buurtbewoner die een huisbezoek heeft gekregen om te vragen of eventuele klachten zijn opgepakt. Zo houdt u vertrouwen.
Gebruik geen ingewikkelde woorden.	

Huisbezoeken in Utrecht

Gemeente Utrecht heeft succesvolle ervaring opgedaan met meerdere vormen van huisbezoeken. In samenwerking met de wooncorporatie was een flat de uitvalsbasis voor een team van professionele huisbezoekers die – na aankondiging – huishoudens na huishouden bezochten en de bewoners uitgebreid spraken over participatie en taal. Ook belemmeringen van allerlei aard kwamen op tafel.

Een andere methode van Utrecht was de inzet van buurtvoorlichters; deze bezoeken in wijken een selectie van huishoudens en nemen daarbij verschillende informatieboodschappen mee. ↴

Brede aanpak in Roermond

De gemeente Roermond heeft voor de huisbezoeken vooraf adressen geselecteerd op basis van inburgeringsplicht of recht op uitkering. De gemeente heeft zowel de smalle als brede aanpak van huisbezoeken toegepast. Bij de brede aanpak past inburgering in het gesprek over wonen, werken, gezondheid en activering. ↴

Wat zijn de resultaten van huisbezoeken?

Huisbezoeken afleggen is een kostbare en tijdrovende methode. Huisbezoekers moeten vaak meerdere keren bij een wijkbewoner langs om contact te krijgen en vertrouwen te winnen. Taal is geen ‘binnenkoper’: de methode is interessant mits die is ingebed in een integrale benadering over bevorderen van participatie. Zet huisbezoeken in bij bewoners die u niet op een andere manier kunt bereiken. Bijvoorbeeld geïsoleerd levende oudere migranten.

Methode 3: Werving door ambassadeurs

Een ambassadeur is iemand uit de doelgroep die zelf een taal- of inburgeringstraject heeft gevolgd. De ambassadeurs ondersteunen de gemeente bij het werven van mensen. Ze werven bijvoorbeeld bij scholen, moskeeën, markten en diverse evenementen in de wijk. Hij of zij is een ervaringsdeskundige die buurtbewoners over de streep kan trekken om zich op te geven voor een taaltraject. Zij kunnen hun eigen succesverhaal vertellen. Bijvoorbeeld dat ze nu een (betere) baan hebben, in staat zijn om een gesprek te voeren met leerkrachten van hun kinderen, de weg kunnen vragen en minder afhankelijk zijn geworden van hun man of kinderen.

De ambassadeurs (ook wel buurtcontactvrouw of buurtvoorlichter genoemd) krijgen vaak een (kleine) vergoeding voor hun werk. De kosten voor de gemeente zijn relatief laag en verdienen zich op den duur terug, bijvoorbeeld omdat ambassadeurs vaardigheden opdoen die hen van pas komen bij solliciteren.

Hoe werkt u met ambassadeurs?

1. Stel eerst een functieprofiel op voor de ambassadeurs.
2. Werf ambassadeurs, bijvoorbeeld onder wijkbewoners die een inburgeringstraject hebben afgerond.
3. Bespreek de taken met de ambassadeurs. Waar gaan ze werven en hoe pakken ze het aan?
4. Stel een evenementenkalender op. Evenementen zijn goede gelegenheden om mensen te werven voor taaltrajecten.
5. Bespreek de sociale kaart in de wijk met de ambassadeurs. Als er andere problemen of vragen zijn kan de ambassadeur verwijzen naar de juiste organisatie.
6. Geef de ambassadeurs een training. Bijvoorbeeld in communicatie- en omgangstechnieken. In zo'n training kan ook aandacht worden besteed aan reflectie op de eigen cultuur en het herkennen van belemmeringen bij potentiële inburgeraars.
7. Zorg voor een goede begeleiding. Bijvoorbeeld in de vorm van casusbesprekingen.
8. Zorg voor de randvoorwaarden, zoals herkenbare kleding en een (onkosten) vergoeding.

Allochtone ambassadeurs in Zoetermeer

In de gemeente Zoetermeer zijn 23 allochtone ambassadeurs aan de slag gegaan om (vrijwillige) inburgeraars in de wijk te werven. De ambassadeurs hebben hun inburgerings-traject afgerond en willen hun positieve ervaringen graag inzetten om anderen te werven voor een taaltraject. De ambassadeurs spreken potentiële kandidaten aan met de vraag of zij iemand kennen die de Nederlandse taal wil leren (ze vragen dus niet: wilt u Nederlands leren). Ze benaderen mensen in eerste instantie in het Nederlands, maar zo nodig kunnen ze hun moedertaal gebruiken. ↴

Taal en talent in Leeuwarden

In Leeuwarden bestaat het wervingsteam uit voormalig inburgeraars. Met de campagne 'Inburgering een stap vooruit – taal en talent' gaat het wervingsteam de straat op om potentiële inburgeraars uit te nodigen om zich op te geven voor een vrijwillig inburgertraject. De aanpak staat beschreven in de handreiking 'Werving inburgeraars - Een brug slaan tussen aanbod en inburgeraar'. ↴

Do's	
Geef de ambassadeurs waardering voor hun inzet, bijvoorbeeld met een vergoeding.	Spreek niet over inburgeren, maar over Nederlands leren
Zorg voor herkenbaarheid van de ambassadeurs met kleding, gemeentepas en accessoires.	Druk uw eigen tempo niet door.
Biedt perspectief aan ambassadeurs en zorg dat ze kunnen doorstromen naar een opleiding of werk.	Betrek zelforganisaties van migranten.

Wat zijn de resultaten van werken met ambassadeurs?

De pilotgemeenten zijn zeer positief over de ambassadeurs. Ambassadeurs zijn goed in staat om mensen te bereiken met hun enthousiaste en ongedwongen benaderingswijze. De ambassadeurs doen daarbij vaardigheden op en ontwikkelen zelfvertrouwen. Bovendien blijkt het ambassadeurschap vaak een stap op weg naar werk of een opleiding.

Methodie 4: Nederlands leren en kinderopvang met VVE

Terwijl de kinderen al spelenderwijs Nederlands leren op de kinderopvang of Vroeg- en Vroegschoolse Educatie (vve), krijgen hun ouders (in hetzelfde gebouw) een taal cursus of inburgeringscursus. Hiermee investeren ouders in de relatie met hun kind.

De programma's van de taalaanbieder en de kinderopvang zijn op elkaar afgestemd. De docent van de ouders en de begeleider van de kinderen kunnen bijvoorbeeld afspreken om bepaalde thema's tegelijkertijd te behandelen. Zoals boodschappen doen, naar de bibliotheek of een gesprekje over het weer. Ouder en kind kunnen het gesprek thuis voortzetten en zo samen hun Nederlands oefenen.

Ouders en kind leren samen de Nederlandse taal in Schiedam

Een kinderdagverblijf in Schiedam vangt kinderen op en verzorgt VVE, terwijl de ouders in hetzelfde pand een inburgeringscursus volgen. De docenten van de ouders stemmen de lessen af op wat de kinderen leren. De ouders krijgen ook huiswerkopdrachten, zoals voorlezen aan hun kinderen. Soms zijn er ook gezamenlijke activiteiten. Alle ouders en kinderen krijgen een lidmaatschap van de bibliotheek, zodat ze samen boeken kunnen lenen. ↴

Hoe organiseert u de combinatie taal en kinderopvang?

Idealiter kiest u ervoor om de kinderopvang in combinatie met vve voor kinderen en taal voor ouders onder één dak te organiseren. Zoek een pand op een centrale plek in de wijk, liefst in de buurt van een basisschool of brede school. Dit neemt drempels weg voor ouders die kinderen van verschillende leeftijden hebben (op de kinderopvang, op basisschool en daarmee ook op de buitenschoolse opvang). Koppel de roosters van de taal aan de lestijden op school.

Zorg ervoor dat de taalaanbieder en kinderopvang/vve regelmatig overleggen om hun lesprogramma's op elkaar af te stemmen. De gemeente kan bijvoorbeeld de eerste bijeenkomst organiseren. De taalaanbieder en de kinderopvang moeten behalve het lesprogramma ook enkele praktische zaken samen regelen. Bijvoorbeeld over de administratie (welke ouders en welke kinderen doen mee aan het programma, op welke dagdelen, gaat het om inburgering gericht op werk of om inburgering voor participatie) en gezamenlijke regels waar de ouders zich aan moeten houden. Leg alle afspraken vast in een plan.

Wat zijn de resultaten van de combinatie taallessen en kinderopvang?

Het combineren van taallessen voor ouders en het spelenderwijs leren van de taal tijdens de kinderopvang/vve is een eerste stap naar langdurige participatie. Door lessen voor ouder en kind te combineren ontstaat een extra stimulans voor de ouders. Ze investeren in de toekomst van het kind en in hun eigen mogelijkheden. Bovendien worden bezwaren voor de ouders weggenomen omdat hun kind opgevangen wordt.

Ouders kunnen na afsluiting van het traject doorstromen naar een vervolg, zoals een traject dat klaarstoomt voor de arbeidsmarkt. Ouders die daar (nog) niet in geïnteresseerd zijn, kunt u 'verleiden' tot participatie in de wijk. Bijvoorbeeld bij oudercommissies of vrijwilligerswerk.

Meer informatie over de mogelijkheden van de combinatie van kinderopvang met inburgeren kunt u nalezen op <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/inburgering/kinderopvang-voor-inburgeraars>.

Do's	
Maak duidelijk wat u wilt bereiken zodat iedereen hetzelfde doel nastreeft.	Investeer in draagvlak en onderling vertrouwen
Zorg dat ouders kunnen doorstromen naar een vervoltraject.	

Methodie 5: Nederlands leren én participeren

Voor sommige migranten is de stap naar een inburgeringstraject of een taal cursus te groot. Zij durven niet of hebben andere zorgen aan hun hoofd of menen al over voldoende taalvaardigheden te beschikken. Voor hen zijn (voor)trajecten op maat ontworpen.

Voortrajecten op maat zijn korte cursussen gericht op empowerment, activering en lichte taaltraining. Ze worden georganiseerd in samenwerking met de school, het gezondheidscentrum of het buurthuis. Vrijwel alle trajecten richten zich op bewustwording, vergroting van de leefwereld en het maken van een keuze voor een vervolgentraject. De participatiecoach kan daarbij een handje helpen. De voortrajecten heten ook wel instapcursussen of toeleidingstrajecten. In Alkmaar heten ze 'brugklassen'.

Brugklassen in Alkmaar

Alkmaar organiseert 'brugklassen' voor inburgeraars. Door een combinatie van empowerment en taallessen wordt de motivatie van de deelnemer om Nederlands te leren versterkt. Alkmaar promoot ook andere participatieactiviteiten, zoals verdere scholing of werk. In de handreiking *'Brugklassen als methodiek voor Emancipatie & Empowerment'* staat de aanpak beschreven. ↴

Begin bij jezelf in Leiden

De gemeente Leiden is het programma 'Begin bij jezelf' gestart waarin empowerment centraal staat. Het is de bedoeling dat de deelnemers doorstromen naar een vervolgentraject voor inburgering, het staatsexamen Nederlands of zelfs een beroepsopleiding gaan volgen. In het *'Draaiboek Begin bij jezelf'* staat een beschrijving van de methodiekkoffer die Leiden gebruikt voor 'Begin bij jezelf'. ↴

Wooncorporatie, participatie en taallessen in Utrecht

In Utrecht heeft de wooncorporatie een aantal flats ter beschikking gesteld voor activeringsactiviteiten. Medewerkers van de inburgering, de welzijnsinstelling en de wooncorporatie bezochten huishoudens in de omgeving en spraken over wonen, werk, leefbaarheid, participatie in de buurt, gezondheid en taalbeheersing. Van de bezochte bewoners doet een aantal nu mee aan een instap- of inburgeringstraject of een (andere) vorm van activering in de buurtflats. Meer over de Utrechtse aanpak is te lezen in het *'evaluatie rapport Utrecht'*. ↴

Hoe geeft u invulling aan instaptrajecten?

Maatwerk is cruciaal voor een succesvol instaptraject. Als mensen een activiteit leuk vinden, is ook de motivatie om Nederlands te leren groter. Ontwikkel het instaptraject samen met een organisatie die ervaring heeft met de doelgroep en de doelgroep begrijpt.

Let er op dat er samenhang is tussen de taaltraining en de andere onderdelen (de dualiteit). Want de taal leren gaat altijd sneller als theorie en praktijk hand in hand gaan. Daarom werkt de combinatie tussen Nederlands leren in combinatie met een stage, ouderparticipatie, werkervaring of vrijwilligerswerk zo goed. Deze trajecten sluiten vaak goed aan bij de interesses van de migranten en dat vergroot de intrinsieke motivatie om Nederlands te leren. Er is door één van de pilotgemeenten zelfs een traject ontwikkeld dat gericht is op het leren kennen en gebruiken van de mogelijkheden van de wijk: gezondheid, cultuur, sport, basisschool, vrijwilligerswerk, alles komt aan de orde in deze wijkmodule

Het groepsproces is een motiverende motor: de deelnemers kunnen elkaar enthousiasmeren en bemoedigen. Let ook op de randvoorwaarden. Bijvoorbeeld kinderopvang, voldoende tijd en steun van het gezin.

Samen leren in Utrecht

De gemeente Utrecht biedt taalcursussen aan ouders van schoolgaande kinderen. Investeren in de taalvaardigheid van de ouders is investeren in het kind. In een korte, laagdrempelige cursus Nederlands maken ouders kennis met taallessen en worden ze gemotiveerd om deel te nemen aan een regulier inburgeringsprogramma. De cursus vindt plaats op de basisschool (of er dicht in de buurt) terwijl de kinderen op school zitten. De inhoud van de cursus heeft een duale component: ouderparticipatie en Nederlands leren. De docent oefent bijvoorbeeld met het 10-minutengesprek en het lezen van de nieuwsbrief van de school. Door de inhoud van de lessen af te stemmen op de wensen van de deelnemers kunnen zij de opgedane kennis direct toepassen in de praktijk.

Ouders uitdagen in Leeuwarden

De Handreiking Ouderparticipatie van de gemeente Leeuwarden laat zien hoe taallessen, empowerment, themabijeenkomsten en ‘stages’ op school de ouderbetrokkenheid vergroten. En de ouders uitdagen om beter Nederlands te leren. In het ouderparticipatietraject gaat het om het verbeteren van de communicatie tussen kinderen en ouders, maar ook om het vergroten van de betrokkenheid van ouders bij de leefwereld van hun kinderen. Met als gevolg dat het ouderparticipatietraject de onderwijs-wereld van kinderen kan vervlechten met mogelijke vervolg-(inburgerings)trajecten voor de ouders.

‘Mijn eerste Van Dale’

Gemeente Zoetermeer heeft aan alle inburgers met kleine kinderen het boekje ‘Mijn eerste Van Dale’ uitgereikt. Dit is een woordenboek met plaatjes bedoeld voor kinderen. Het boek is zeer bruikbaar voor kinderen met een taalachterstand. Op een speelse manier vergroten ze hun woordenschat. Met ‘Mijn eerste Van Dale’ wil Zoetermeer ouders en kinderen stimuleren om samen te lezen.

Zoetermeer doet veel om taalachterstanden bij ouders en kinderen te voorkomen. Zo lopen er ‘opstapcursussen’ in (basis)scholen en buurtcentra. De opstapcursussen zijn bedoeld voor moeders wiens kinderen op school zitten. Ook moeders van oudere kinderen uit de wijk nemen deel aan deze cursussen.

Wijkmodule Leiden-noord

Voor de wijk Leiden-noord is een compleet traject ontwikkeld waarin deelnemers geactiveerd worden om in toenemende mate kennis te maken met voorzieningen en activiteiten in de wijk en zelf gaan participeren. Het complete productenhandboek, docentenhandleiding en de lessen zijn te downloaden via de website.

Do's	
Begin gewoon, ook al is het met een kleine groep. Vertrouw op de olievlekwerking!	Organiseer de cursus dichtbij huis. Vraag bijvoorbeeld de corporatie naar onderdak.
Ga stap voor stap te werk: start en stel gaandeweg bij.	Zet de deelnemers in het zonnetje – vooral als ze een vervolgstap maken.
Vraag wat de deelnemers verwachten van Nederlands leren. Pas het aanbod daarop aan. Ken uw doelgroep!	Zorg ervoor dat deelnemers gemakkelijk kunnen doorstromen naar een vervolgcursus of activiteit. Regel het vervolg op tijd.

Wat zijn de resultaten?

De resultaten van voortrajecten of instaptrajecten zijn goed. Het enthousiasme bij de deelnemers groeit tijdens het traject. Het groepseffect speelt daarbij een belangrijke rol. De eerste stap is gezet, leren blijkt leuk te zijn. Contacten zijn gelegd. De meeste deelnemers stromen door naar een vervolg traject. Dat kan een inburgeringstraject zijn gericht op het behalen van het inburgeringsexamen. Maar ook andere doorstroom is mogelijk: naar het staatsexamen, een re-integratietraject (met taal), of een opleiding. Andere deelnemers gaan vrijwilligerswerk in de wijk doen.

Lijst van de te downloaden producten ↗ van de gemeenten via www.rijksoverheid.nl/wijkgerichte-inburgering. Deze lijst is niet compleet. Na deze publicatie kunnen nog meer producten worden aangeleverd voor plaatsing op de website.

Alkmaar

- Handleiding Van trajectbegeleider naar participatiecoach
- Handleiding Werving van vrijwillige inburgeraars
- Handleiding Brugklassen als methodiek voor Emancipatie & Empowerment
- Handleiding Van inburgering naar participatie

Leeuwarden

- Handreiking Inburgeren in de Pressurecooker - De methodische aanpak van wijkgericht inburgeren
- Handreiking Motivatorenonderzoek als basis voor succesvolle inburgeringsmarketing
- Handreiking Werving inburgeraars – een brug slaan tussen aanbod en inburgeraar
- Handreiking Ouderparticipatie - Vervlechten onderwijswereld met inburgering
- Handreiking Vrijwillige diversiteit - prettig kennismaken met vrijwilligerswerk
- Sociale boom – www.projectmcc.nl
- Beleidsonderzoek Inburgering in Leeuwarden
- Eropaf - De Leeuwarder frontlijnaanpak
- Advertentie huis-aan-huisbladen

Leiden

- Productomschrijving Werving
- Introductie toeleidingstraject
- Draaiboek starttraject Begin bij jezelf
- Productenboek 'Wijkgericht participeren en inburgeren Leiden-Noord'/docenten-handleiding/lessen

Roermond

- Evaluatie netwerkbenadering
- Evaluatie huisbezoeken
- Evaluatie participatie

Schiedam

- Taalbazaar
- Inburgering en kinderopvang/VVE

Utrecht

- Wijkvoorlichters
- Huisbezoeken en buurtflat
- Toeleidingstraject
- Nieuwsflits Pennenstreek

Zoetermeer

- Werven en toeleiding
- Samenleven in de wijk
- Opvoeding en onderwijs
- Enquête wijkgerichte inburgering (eindrapport en vragenlijst)

Aantekeningen

Lined writing area with 24 horizontal blue lines.

Verantwoording

Deze handreiking is geschreven door Deloitte in opdracht van de Directie Inburgering en Integratie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Auteurs

Deloitte Marijke Ploegman, Karina Kuperus, Raymon Visser
Ministerie BZK Joke Ruppert

Aan de totstandkoming van deze publicatie is de grootst mogelijke zorg besteed. Het ministerie van BZK kan echter niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele onjuistheden, noch kunnen aan de inhoud rechten worden ontleend.

Dit is een uitgave van:
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties | Directie
Inburgering en Integratie
Postbus 30941 | 2500 GX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Maart 2011 | B-7407